

Economie thuis hoofdstuk 1: Consument en welvaart samenvatting

1.1 De jonge consument

Jonge consumenten hebben andere behoeften dan oudere. Een **behoefte** is alles wat je nodig hebt of wilt hebben. Sommige producten, zoals voedsel en kleding, heb je echt nodig. Zulke noodzakelijke producten heten **primaire producten**. Bij **secundaire producten** gaat het om **luxe producten** die niet echt nodig zijn. Bij zowel primaire als secundaire producten kan het gaan stoffelijke of onstoffelijke producten. **Stoffelijke producten** heten **goederen** en zijn producten, die je kunt aanraken, zoals een auto of een fiets. **Onstoffelijke producten** kun je niet aanraken. Voorbeelden zijn veiligheid, gezondheid of naar mooie muziek luisteren. Onstoffelijke producten hebben dikwijls te maken met **diensten**, zoals de diensten van een DJ, een politieagent of een dokter.

1.2 Consumptie in Nederland

Consumptie is het kopen van goederen en diensten om je eigen behoeften te vervullen.

Consumptiegoederen die je maar één keer gebruikt worden **niet-duurzame consumptiegoederen** of **verbruiksgoederen** genoemd. Consumptiegoederen die je méér dan één keer kunt gebruiken worden **duurzame consumptiegoederen** of **gebruiksgoederen** genoemd. Het **koopgedrag** van consumenten verschilt van persoon tot persoon. Je koopgedrag hangt bijvoorbeeld af van je inkomen, je leeftijd en je smaak. Maar ook de streekgewoonten en het klimaat in een land hebben invloed op de dingen die je koopt. Daarbij laat je je ook wel eens beïnvloeden door familie, burens, vrienden of zelfs winkelpersoneel. Behalve door gezinnen worden ook door de overheid consumptiegoederen gekocht. **Redenen voor toename van de totale consumptie** in Nederland zijn:

1. De bevolking groeit.
2. Door de stijgende inkomens neemt de koopkracht toe.
3. Nieuwe producten doen nieuwe behoeften ontstaan.
4. De prijzen van consumptiegoederen stijgen.

1.3 Schaarste en welvaart

Met **schaarste** wordt bedoeld dat er met de beschikbare productiemiddelen niet voldoende goederen kunnen worden geproduceerd om al onze behoeften te vervullen. Daarom moet je voor schaarse goederen betalen. **Hoe schaarser een goed, hoe hoger de prijs**. Omdat je behoeften groter zijn dan je middelen, moet je steeds **prioriteiten stellen**. Je kunt je geld immers maar één keer uitgeven. Als de schaarste afneemt, neemt de welvaart toe. **Welvaart in ruime zin** is de mate waarin je met je beschikbare middelen in je behoeften kunt voorzien.

Welvaart in enge zin is het meten van je rijkdom door te kijken naar de koopkracht van je inkomen. Welvaart (rijkdom) en welzijn (geluk) zijn twee verschillende begrippen. **Welzijn** is de mate waarin je je gelukkig voelt. Bij het vak economie staat het begrip welvaart centraal.

1.4 Kopen en betalen

Als goederen tegen goederen worden geruild is er sprake van **directe ruil** of **ruil in natura**. Als geld gebruikt wordt als ruilmiddel is er sprake van indirecte ruil. Bij **indirecte ruil** worden goederen geruild tegen geld en dat geld kun je weer gebruiken om andere goederen te kopen. **Chartaal geld** bestaat

uit munten en bankbiljetten (charta = wet). **Giraal geld** is het geld dat op betaalrekeningen en direct opvraagbare spaarrekeningen bij de banken staat. Geld wordt niet alleen gebruikt als ruilmiddel maar is ook spaarmiddel en rekeneenheid.

Er bestaan verschillende betaalvormen. Aan de kassa kun je chartaal betalen, maar ook pinnen of met een creditcard afrekenen. Thuisbankieren is sterk toegenomen. Je betaalt je rekeningen met automatische incasso's en periodieke overboekingen, per telefoon of via het internet op je PC, tablet of telefoon. Van je bank ontvang je regelmatig een bank- of **rekeningafschrift**. Dit is een overzicht van alle bij- en afboekingen van de afgelopen periode. Als er geld op je bankrekening staat, heb je een positief saldo ofwel een **creditsaldo** (overschot). Als je rood staat, heb je een schuld aan de bank. Je hebt dan een negatief saldo ofwel een **debetsaldo** (tekort).

In eurolanden kun je op dezelfde manieren met euro's betalen en geld opnemen als in Nederland. Niet-eurolanden hebben een eigen valuta-eenheid. Als je daar wilt betalen moet je eerst euro's omwisselen in de geldsoort van het niet-euroland. De **wisselkoers** is de waarde van een valuta uitgedrukt in een andere valuta.

1.5 Economie thuis en recht

Particuliere consumentenorganisaties komen op voor de belangen van consumenten. De **Consumentenbond** publiceert maandelijks vergelijkende warenonderzoeken. Een **vergelijkend warenonderzoek** is een test waarbij de prijs en kwaliteit van gelijksoortige producten van verschillende merken met elkaar worden vergeleken. Uit de testen blijkt dat er geen noodzakelijk verband bestaat tussen prijs en kwaliteit. Ook de overheid beschermt consumenten tegenover producenten met wetgeving. Voorbeelden van dit **consumentenbeleid** zijn de Colportagewet en de Warenwet.

Een **consumentenkoop** is een mondelinge of schriftelijke afspraak tussen koper en verkoper. De verkoper heeft de plicht een goed werkend (deugdelijk) product te leveren. De koper moet de prijs betalen.

In een **huwelijk in gemeenschap van goederen** (tot 31 december 2017 automatisch als niets wordt geregeld) zijn alle bezittingen en schulden automatisch van de echtgenoten samen. Bij overlijden van een partner is de helft van alle bezittingen en schulden automatisch voor de overblijvende partner. De andere helft is de nalatenschap of erfenis van de overledene. Bij een scheiding en beëindiging van een geregistreerd partnerschap zonder voorwaarden moet je alles gelijk verdelen. Bij een **huwelijk onder huwelijkse voorwaarden** en **geregistreerd partnerschap onder voorwaarden** kunnen bepaalde bezittingen en schulden toch apart worden gehouden. Deze voorwaarden moeten bij een notaris worden vastgelegd. Als je trouwt, moet je elkaar het 'ja-woord' geven. Bij een geregistreerd partnerschap is dit niet verplicht.

Als je geen minderjarige kinderen hebt, kun je een geregistreerd partnerschap buiten de rechter om beëindigen. Een huwelijk kan alleen worden ontbonden via de rechter. Het geregistreerd partnerschap kent geen scheiding van tafel en bed, het huwelijk wel.

Als je zelf niets regelt, geldt de **bepaalde gemeenschap van goederen** (vanaf 1 januari 2018 automatisch als niets wordt geregeld). Alles wat echtgenoten tijdens het huwelijk opbouwen, valt in de huwelijksgemeenschap. Alles wat echtgenoten vóór het huwelijk hebben opgebouwd, inclusief schulden, blijft privévermogen van die echtgenoot. Ook schenkingen en erfenissen blijven voortaan altijd privévermogen en vallen niet meer automatisch in de huwelijksgemeenschap.

Er is een aantal **verschillen tussen een samenlevingscontract en een huwelijk of geregistreerd partnerschap**:

1. Bij een huwelijk of partnerschap hebben de partners automatisch een aantal rechten en plichten, bij een samenlevingscontract heb je deze rechten en plichten alleen als ze in het contract worden opgenomen.
2. Bij een samenlevingscontract is er geen sprake van gemeenschap van goederen, tenzij dit in het samenlevingscontract wordt opgenomen.
3. Bij een huwelijk of partnerschap heb jij en je partner automatisch het ouderlijk gezag over de eigen kinderen. Bij een samenlevingscontract krijgt alleen de moeder automatisch het ouderlijk gezag.

Bij ongehuwd **samenwonen** of samenwonen zonder contract of geregistreerd partnerschap blijven alle bezittingen en schulden van de samenwonenden automatisch gescheiden. De samenwonenden hebben ook geen rechten en plichten naar elkaar. Er bestaat bijvoorbeeld geen onderhoudsplicht. Als de samenwonenden besluiten uit elkaar gaan kunnen zij geen alimentatie van elkaar eisen. En als een van de twee komt te overlijden gaan de bezittingen van de overledene naar de familie van de gestorvene.

De enige reden voor **echtscheiding** en **beëindiging van geregistreerd partnerschap** in Nederland is een duurzame ontwrichting van de relatie. Dit betekent dat de relatie zo slecht is dat het niet meer mogelijk is bij elkaar te blijven. In de praktijk kun je al scheiden als één van tweeën dat wil.

Als je getrouwd bent kun je op drie manieren scheiden:

1. Een **echtscheiding**, de rechten en plichten in het huwelijk gelden dan niet meer.
2. **Scheiding van tafel en bed**, bij een scheiding van tafel en bed blijf je wel getrouwd. Maar je woont niet meer bij elkaar. Je hebt nog steeds de rechten en plichten van het huwelijk.
3. **Ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed**.

Als je sterft, laat je een vermogen na. Het vermogen is het verschil tussen de waarde van je bezittingen verminderd met de hoogte van je schulden. Dat is de **nalatenschap**, die ook wel **erfenis** wordt genoemd. De overledene heet de **erflater**. Degenen, die recht hebben op (een deel van) de nalatenschap zijn de **erfgenamen**.

Nederlands **versterfrecht** is het geheel van wettelijke regels dat geldt bij een huwelijk en geregistreerd partnerschap als er geen testament is opgemaakt. De **algemene versterfrechtregel** is dat de langstlevende partner en de kinderen elk een gelijk deel van de nalatenschap krijgen, maar dat de kinderen hun deel pas kunnen opeisen als ook de langstlevende partner komt te overlijden.

Integraal in Balans Module Economie thuis

Een **testament** is een bij een notaris vastgelegd document dat wordt opgesteld om de nalatenschap op een andere manier te verdelen dan volgens het versterfrecht.

Erfgenamen kunnen hun erfdeel aanvaarden, weigeren of pas aanvaarden als duidelijk is dat het erfdeel een positieve waarde heeft. Bij een positieve waarde van de nalatenschap moeten de erfgenamen **erfbelasting** betalen.

Ook als je in leven bent kun je een deel van je vermogen aan een ander, bijvoorbeeld aan je (klein)kinderen of een goede vriend, of aan een instelling geven. Er is dan sprake van een **schenking**. Onder aftrek van een vrijstelling moet de ontvanger een percentage **schenkbelasting** betalen.